

ХАЛЬМГ УНИ

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг тангъчин болн Элст балгъсна комитетсин, куч-кӧлсчирин депутатирин Тангъчин болн балгъсна Советсин газет

№ 58 (2891)

1957 дж. июлин 30

Унь 20 деншг

Куч-кӧлсчириг тетгхд гол оныган ӧгхмн

Кумни сән джиргъл хӧлгън, түүнӧ бӧӧдл-джиргъл-лиг ӧдр-бур улм ясулад йовлгън Коммунистическ партин болн Советск йосна эрки гол уулдврнь болджана. Джил-бур мана орн-нутгт бӧӧх гермуд тосхлгънд, эрдм-герл делгрӱллгънд хулд-гӱулгӧнӧ халх ӧргджӱллгънд, гем-шалт эмнлгӧнӧ учрежденьс икдӱллгънд, автотранспорт болн коммунальн предприятияс ясулхд улм-улм икар элвр гаргъгдн. Коммунистическ партъ болн Советск правительств куч-кӧлсч улсин бӧӧх бӧӧдл тетгхд, теднӧ эрдм-герл ӧргджӱлхд ярм чигн гаругъас хооран хӧрхш, тасрлт угагъар түүг ӧдлӱлад йовна. Эн туск тӧрӧр мана Хальмг тангъчид элдв ик кӱцӧн-гъус кегдсн бӧӧнӧ. Тангъчин эрдм-герлин бул болдж,

сххмн. Эрӱл-менд харлгъна тӧрт чигн Коммунистическ партъ, Советск правительств хойр эрки гол оныган ӧгнӧ. Джил болгън бум-сай арслнь эн кергт гаргъна. Куч-кӧлсчир эмнлгӧнӧ тӧриг кӱчтӧ кевӧр ясрана. Кино узуллгън бас тег дамжад, отар, стан болгънд кӱрнӧ. Болв тер тӧрмудт дуту-дунд тоотнь ода чигн олн бӧӧнӧ. Делгӱ отармуд болгънд, культстанмудар цаг мӧнъкинд тасллт угагъар эрдм-герлин кӧдлмш кӱцс кевӧр кегдхш.

Тангъчин газетс теднд цагтан кӱрхш. Эрӱл-менд харлгъна кӧдлмш ик дуту-дундар кегддж йовна. Отард эмч одлгън, тедн дунд бичкн аптекс бӧрлгън амсар кегдхш. Района культурин отдел, культурин Гермудин эрдмтӧ

еджго эрм цагъан кӧдӧ дотр тогтсн Элст балгъсн олн мана хальмг улстан узмдж-кӱцл болна. Кумнь бах болдж, шин кӧк парк дотран кинотеатр „Родина“ дунгӧнӧ. Парк дотр багъчудин седкл-урмд болдж кеерӱлдж бӧргдсн биилгӧнӧ нӧр-наадна бӧӧрн кегдв. Энунд 500 гар кӱн багтад биилхмн. Ӑмн хаджуднь, ӧндр ӧргӧ болдж музык татдг улсин урглдж кердгтӧ эстрад бӧӧнӧ. Эн бӧӧрн делгудӧн асфальт кегдӧд, тошилгӧдж орксн бӧӧнӧ. Дакад рошд зунар гардг, орань буркӧтӧ, 400 ормта кинотеатр тосхлгддж бӧӧнӧ. Эрдм-герл делгрӱллгънӧ тер тӧрмудт 458 мингън арслнь гаргъгдсн бӧӧнӧ.

Удл уга мана тангъчид дун-биигъин ансамбль 35 кӱфӱгӧр бурдӧгддж бӧӧнӧ. Эн ансамблиг, мана тангъчидан тоомсрта, Арӧсӧн нутгтан хӧӧртӧ нер зуӱсн артист Эрнджӧнӧ Нарма толгъалхмн.

Хальмг радиокомитет бурдв. Агъар дамждад ӧргн теегӧр, хол-ӧдр угад дууран болдж хальмг келӧр, Сарпулин меллӧр чигн, эврӧ тангъчарн чигн, Арӧсӧн нутгар чигн, ӧдгӧ цагин диилврӧн, агъу ик кӱцӧн-гъусӧн, ӧлк нег дуту-дундан, түүг уурах эв-аргъан мелдӱлхмн. Нарт делкӧн болн Советск Союзар бӧӧх сенр-шин зӧнъгс сонъсхмн. Мана тангъчин артистнр дуулхмн, бичӧчнр болн шӱлгчнр шӱлг-билгӧн умшдж, куч-кӧлсчирт сонъ-

улс, кӧдлмшчнр, колхозникуд--хӧбчнр дунд нӧр-наад узуллгън, ду-би келгън, ӧл-чигн седклин сергмдж келгън дегд хӧтӧрӧр кенӧ.

Тер дотр мана тангъч--хӧ ӧсгӧлгӧнӧ тангъч. Хӧбч улс мана тангъч дотран тоомсрта, гол болгч улс. Энд жилин ик зууд селӧн, балгъсн газрас, ӧлк-нег нӧр-наад, эрдм-герл делгрсн баг бӧӧх бӧӧрнӧс ууджм холд, ӧргн тег дотрагъар, ӧвсн-идгин эркӧр хӧбнӧ ард йовна. Тим хӧӧртӧ улсиг эрдм-герлин халхинь, эрӱл-мендинь хархин, умшх газет-дегринь, ӱзх зӧвтӧ кино, нӧр-наад, ду-бииг отартнь оч тетгх--мана культури, олна, советин, проф-союзин, комсомолин -- цуг организацисн, цуг кӧдлмшин цугхлнь уулдврнь болх зӧвтӧ. Теднӧ орн-нутгтан элвг сӧн ноос, таргън мах, ӱсн-тос гаргъдж ӧглгӧнӧ кӱцӧн-гъус тер тӧрмуд делгрӱллгънӧс иштӧ болх мӧн.

Хулд-гӱулгӧнӧ халх организацс бас хӱв тустан эн тӧрт сӧн уулдвр кедж бӧӧцхӧхш. Ӑлк-нег эдлх-уух, умсх-зуухинь хӧбч улст хурдн кевӧр отартнь кӱрглж ӧгхмн.

Куч-кӧлсч улсиг эрдм-герлӧр, эдлх-уухар, умсх-зуухӧр тетгх тӧрт бӧӧх дуту-дундиг дарунь уурулад, советск улсин бӧӧдл-джиргъл улм ясулх тӧрӧр темдгтӧ кӱцӧн-гъус кех--дора бӧӧх партиин, советск болн проф-союзин организацисн эрки керг.

Грузьд атомн реактор тосхгдджана

ТБИЛИСИ. Грузьд экспериментальн атомн реактор тосхлгън эклв. Эн тосхгдал дуусгдсн хӧбт бийдн бӧӧрн газртнь кергтӧ изотопмуд авгдг болхмн, тиигӧд Закавказск республиксин цугтаннь научн учрежденьс теругӧр тетгддл

болхмн. Ӑдгӧ цагт болхла Грузьд 33 шаху научн-исследовательск учрежденьс атомн кӱчиг дӧн-даджг угагъар, тӧвкнун бӧӧлгӧнӧ хаалгъар олзлдж эваргъ хӧӧцхӧдж, кӧдлмш кецхаджӧнӧ.

Москвагъур—Нарт делкӧн багъчудин фестивалъд

Польшас ирсн гичнр

Нарт делкӧн багъчудин болн студентирин 6-ч фестивалъд орлицхар 1200 кӧвӱд-кӱуӱкдӧс бурдсн Польшин делегац Москвагъур ирв. Тедн дунд кӧдлмшч, селӧнӧ болн сургъуль сурцах багъчудин хургудт ши дгдсн делегатнр йовна, артистнр болн спортсменмуд йовцхана.

Москван Киевск вокзал йосн биш ик эртӧс авн шуугдж ниргв. Тавн час болхас ик ӧмн, фестивалин дарцгудар кеерӱлчксн автомашидӧр Октябрьск района комсомольчнр болн багъчуд, „Красная звезда“ гидг обществин спортсменмуд эклӧд ирдж бууцхав.

Албанӧс делегац ирв. Албанӧ багъчудин нерн деерӧс ирсн делегац ут хаалгъ кедж, Москвад ирв. Зургъан хонгт эди тенгсӧр усчв, дакад Украинӧр дӧврӧд, поездӧр йовцхав. Киевин болн Одессин багъчуд тедниг байртагъар тосдж мендлдж, хаалгъднь йовуль... Мана хотл балгъсн Москвад

Москвагъур Нарт делкӧн багъчудин болн студентирин 6-ч фестивалъд Белорусск ССР-н делегац ирв. Эн делегац орлицж йовх улснь--дун-биигъин коллективс, неждӧдӧр биилдг-дуулдг улс болн физкультурникуд.

Белорусск вокзал нӧӧрин ӧдрмудинӧр кеерӱлгддж. Советск Союзин болн Белорусск ССР-н, цуг нарт-делкӧн фестивалъд представительмудӧн илгӧджӧх талдан кесг орн-нутгудин государственн тугмуд вокзалин герин ора деер саглрдж делснӧ.

Марш татсн айсар перронур поезд ӧдрдӧд ирв. Тимирязевин нертӧ селӧнӧ эдл-ахун академин, селӧнӧ эдл-ахун механи-

кӱн ӱгӧр келдж болшго кучр сӧӧхнӧр эн делегациг тосдж авб. Шинӧс иньг амргинӧр тевердж умслдв, инӧлдж, шоглдж, цецгсӧн ӧглдцхӧв. Дала болсн цецгс! Кӱндтӧ гичнрин тӧлӧ Москвахи иим олн цецгс бийслӧрн авч ирдж.

ӱунд, перрон деер, митинг болв. Москван комсомольчнрин болн багъчудин нерн деерӧс, ВЛКСМ-н Октябрьск райкомин сеглӧтр ӱр Денисов гичнриг халунар мендлдж, ӱг келв. СССР-н Олимпийск комитетин нерн деерӧс ӱр Л. А. Данилова мендин ӱг келв. Фестивалъд ик кӱцлстӧгъӧр орл-

Албанас багъчудин элчнр

цхатн. III-ч нарт делкӧн спортивн нааднд кӱчтӧ ик диилврмуд бӧрх болтн гидж Албанӧс ирсн иньгудӧн тедн эрджӧнӧ. Албанӧ багъчудин „Голос молодежи“ гидг газетин ах редактор, Албанӧ делегацин толгъачин дарук Хамди Салаку, байртӧ сӧн-тӧслт кесн Москван багъчудт халун зурки деерӧсн ханлт ӧргв. Албанӧ болн советск олн-ӧмтн ах-дӱу-гъинӧр бӧӧлгӧнӧ тускар. Эн хойр орн-нутгин багъчудин эвдршгӧ иньгллгӧнӧ тускар Хамди Салаку келв. (ТАСС).

Москвад болсн ӱнн-седклин харгъц

Москвагъур Нарт делкӧн багъчудин болн студентирин 6-ч фестивалъд Белорусск ССР-н делегац ирв. Эн делегац орлицж йовх улснь--дун-биигъин коллективс, неждӧдӧр биилдг-дуулдг улс болн физкультурникуд.

Белорусск вокзал нӧӧрин ӧдрмудинӧр кеерӱлгддж. Советск Союзин болн Белорусск ССР-н, цуг нарт-делкӧн фестивалъд представительмудӧн илгӧджӧх талдан кесг орн-нутгудин государственн тугмуд вокзалин герин ора деер саглрдж делснӧ.

Хальмг тангъгъас фестивалъд

Ӑцклдур ӧрӱн Хальмг тангъчин багъчудин элчнр--45 кӱн Москва ордж гарч йовб. Эдн Нарт делкӧн багъчудин 6-ч фестивалъд орлицхмн. Хальмгин багъчудин делегациг, ВЛКСМ-н Хальмг тангъчин комитетин сеглӧтр, Нарт делкӧн багъчудин 6-ч фестивалин политическ комиссин член Над-

Назаров келв. ЛКСМ-н Белоруссин ЦК-н сеглӧтр ӱр Виталий Смирнов хӧрӱд ӱг келв. --Ӑлзӧтӧ сӧн седкл деерӧс байртагъар маниг тосдж авсн Москван ӱрмудтӧн ик ханлт ӧргджӧнӧвдн. Одахн чилсн Советин багъчудин фестивалин Цусоюзин конкурст мана кесг олн коллективс сӧн ӱзмджтӧ кӱцӧн-гъутӧ гарцхав. Нарт делкӧн 6-ч фестивалъд мана делегац эврӧннь олн-зӱсн эрдм-билгӧн ӱзулхмн, спортивн дӧрлдӧнд орлицхмн. Цуг нарт делкӧн багъчудла мана харгългън, нарт орчлнгсин кӧвӱд-кӱуӱкдӧл негддж, ни-нициньгӱу цааранднь бӧӧлгънд нӧкд болх, --гидж ӱр Смирнов келв. Митинг чилв. Гичнр балгъс орад гарцхав.

А. Тихов, Приютненск района ветфельдшер Палаев Араша, Целинн района ӱкрч Л. Ходжгоров, Яшалтинск района саала Н. Диванова, сургъульч З. Шеватилова, нань чигн улс. Мана тангъчин делегац фестивалъд Сирийск делегацд шеф болдж хӧлӧхмн. Дӧрвдӧ б.

Партин ленинск политикин диилвэрмүд

Советск олт-амтн Октябрьск революцин 40-ч джилн бб-ниг темдглхәр ик оргиджтәгәр белдвр кеджәнә. Эн цагин эргид мана орн-нутг ик болн алдр нертә хаалгәр йовдж давб. Энүнә энъ-зах уга ик газртн урдн үзгдәд уга гуунәр болн делгүгәр социальн-экономическ хуврлт гарв. Ард хоцрдж үлдсн аграрн

Алдр хуврлтс

Советск Союзин күдсн агьу ик диилвэрмүд—Коммунистическ партин ленинск политикиг хаджилгьл уга күцәд йовчин ашн болджана. Партин политик гисн марксизм-ленинизмг кәдлмштән күцәлгьн мән. Энүнә девснәгдн научн медрл тәвгднә, олт-амтнә сән гисн ухан-седклинь, күцвринь дахдж, теднә гол сәәгьинь хәәнә. Марксизм-ленинизмг уудәгч кевәр кәдлмшт олзлгьн партин политикин гол үндсн мән, консерватизм болн косность гаргьлгьнә тер күчтәгәр ноолда кедж, амтнә джиргьл-бәәдләс болн советск-общественн болн цуг социалистическ лагерин бәлтин некв-рәс иштә гарч йовх шин тоотиг дасдж тоолдмн.

Ленинизмд чик ухан-седклән тәвсн тәләдән мана парть кезә чигн диилдж йовсн, диллә чигн йовна. Социализм тосхлгь кехмн гидж гарсн ленинск

орн-нутгин ормдагьу ик күчтә социалистическ орн-нутг уудв. Энүнә эдлврт амтн сән индустрий, бәлән бәлтгә, икәр машинд олзлдж кәдлмш кедг селәнә эдл-аху, бмн нүүрт гарсн социалистическ культур бәәнә. Нарт делкәд болджах уулдвр-мүдин йовулт мана орн-нутг бдгә цагт девшгч бмәгьән күргдж бәәнә.

дустриализац болн электрификац келгьинг, селәнә эдл-ахуг кооперацд негдүлхиг, культурн революц кехиг темдглсн болдг.

Ленинә темдглсн эн зура советск олт-амтнә омгинь бәд-лүлдж, делкәд терүнлә дүнъ-цүлм юмн урдн үзгдәд уга, делкән тууджд туургсн йовд-лм уд гаргьлгь бгв. Социализм тосхлгь кех, күмн йовдж үзәд уга болн амр биш хаалгәр Коммунистическ парть советск олт-амтиг гарддж, уралан йовсн болдг. Ленинә зааврар гардвр авч мана парть, советск экономикин девснәгдн девснәгн гидж күнд индустрий хурдар тосхлгьнә зура күцәсн юмн.

Эн хаалгәрн йовад СССР агьу ик диилвр күцв. Промышленн продукция кемджәнә ода болхла, 1913 джилд бәәс-нлә дүнъцүлхлә, 30 холван даву бәв, машинд келгьәр болн

Производствин кемджәгәрн түрүнд гарсн деерән, техникин кирцәгьәрн чигн советск промышленность ода бийнә нарт делкәд түрүн ормсн негинь эзджәнә. Мана орн-нутг нарт делкәд хамгин түрүн болдж атомн электростанц тосхсн тодрха темдгтә болсн, делкәд негхн гиджәх синхрофазотрон гидг атомн ик маши ода кедж гаргьсн бәәнә, дакад болхла, нарт делкәд хамгин ик гидро-турбин болн амт збәдг самолете кедж гаргьджәнә.

Социалистическ промышленность бәггьндән диилвэрмүд күдсн тәләдән мана парть селәнә эдл-ахуг бдгә цагин күч-тә техникәр агсдч чадв. Бдгә цагт болхла колхозмүдин болн совхозмүдин газрт күс-дундур сай даву трактормүд кәдлдж йовна (15 мөрнә чидлтә трак-

Партин XX хургин шиидврмүд күцәлгьн

Бдгә цагин бәәдл болхла партин политикн КПСС-н XX-ч хургин тууджлгч шиидврмүдәс йилгьрджәхмн болджана. Коммунизм тосхлгьнә ленинск зура тер шиидврмүдт цаарандн делгрдж батлгв.

XX-ч хургин шиидврмүдәр гардвр авч, коммунизм тосхлгьнә теорий болн кәдлмшин партин Центральн Комитет ленинск кевәр йилгьдч күцәдч йовна. Обществени бәлтгьдч болдж йовхин туск ди-

тормудар тоолхла), бәрхн 380 миньгьн комбайнмүд болн нань чигн сән шин машинд бәәнә. Советск крестьян улс эврәнн бәәдл-джиргьлән социалистическ шин кевәр тосхлж йовц-хана. Ленинск кооперативн зурагьар кедсн колхозн тосхлт жуучн селәдн унъ-джитхәрн оньгдарулдж хуврәв, селәнә эдл-ахун производителн чидл бәлж-бәргдждн сарулик хаалгь секдч бгв.

Коммунистическ партин гардврар культурн революц мана орн-нутгт кедв, энүнә ашнә науц, искусств, олт-амтнә эр-лм-сургьул цецгдч бәв. Тиигәд, партин политик мана орн-нутгиг хаджилгьл уга уралан кәдләд авч йовна, экономикин болн культур делгрүлгьнд улм шин диилвэрмүд тетгдч бәәнә.

авлгьн 26 процент бәв. Эн кевәр парть селәнә эдл-ахун эдл-уш гаргьлгьинь бәгхин тәлә ноолдч йовна.

Селәнә эдл-ахун күч-кәлч-арин патриотическ джисәгьәр болн бдр болгьн үзгдч бәәх йовдлмудар түшг авч, олт-амтнә омгинь бәдлүлгч ним тәр мана парть тәвб-бәрхн джил-мүдин эргид амн болгьнә тоод мах, ус, тос гаргьлгьәр США-г кәддч күцхмн-гисн. Эн тәвгдсн тәр гиисн тәр биш,

энүг күцәхин кергт гүдждж кәдлгьн, сән кевәр эдл-ахугьн олзлгьн кергтә. Болв эн тәр күцәдч болх тәр, күцәдч чигн чадхвдн.

Мана орн-нутгт кедлж, күцәдч бәәх тоот олт-амтнә тәлә кедлжәхмн. Советск олт улс элвг бдмгтә, махта, устә бәәхин, эдн сән хувц-хунрта, бәәдг у сарул гертә болхин тәлә мана парть онь-килм-джән тәвдч, кәдлмшән кед-джәнә.

Джил ирвәс СССР-н күч-кәлчарин бәәдл-джиргьлнә ясрад, бәдләд йовна. Кәдлмшч улсн авдг үн-шаньгнә 1956 джилд болхла, 1913 джилд авчаснлә дүнъцүлхлә, 5 холван шаху бәв, күч-кәлч крестьян улсн олз-орунь—6 холван даву бәв. Суулин цагт болхла ним ик чинртә тәрмүд бас күцәдч: Пенсий икдүллгьн, багь үн-шаньгта кәдлм-шчнрин болн уулд цергләчнрин авчасн джалвинь икдүллгьн, кәдлмшин үн-шаньгасн авдг налог тоолдж авдг джалвин кирцән бәдлүлгдлгьн, суббот болн сән бдрмүдин бмн бдртин кәдлмшин бдрн хасгдлгьн, дундин школмүд болн ах сургьулин заведенест сургьул сурхларн шаньгд мәнәг бәлгьн уурулгьн болн нань чигн. Эн тоотин ашинь советск брк-бүл болгьн үзджәнә. КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Совет одахн шидр, 1958 джилн январин 1-шинәс авн колхозникудин, кәдлмшчнрин болн уулд цергләчнрин эдл-ахугьс селәнә эдл-ахун эдл-уш государствд эркән уга орулдж бәлгьин уурулхмн гисн тогтавр авчав Советск олт сай олт-амтнә бәәдл-джиргьлнә ясрхд эн бас ик чинртән ил медгдждәнә.

Амтн бәәдг гермүд тосхлгьн делгу икәр кеддч йовна. КПСС-н XX-ч хургин хәбт бийднә эн тосхлгь, урдн, кезәд чигн болад уга хурдар кеддч йовна.

Эн джилн зуг түрүн брәл-днә амтн бәәдг гермүд тосхлгьн 36 процент бәв, эн цагин эргид 9 сай квадратн метр зәйтә амтн бәәдг гермүд тосхлгьн. Ода күцәдлж йовх тави джилн зурагьар болхла, дундинәр тоолхла, 20 минут болгьн тосхлгьнә конвейерәс 40—50 пәртә тави давхр нег гер кеддч гарад бәәхмн гидж тоолдсн бәәнә.

СССР-н Министрмүдин Советд бәәх Центральн статистическ управлень, 1957 джилн түрүн брәлднә олт-амтнә эдл-ахун государствени зуран күцәврин дигин тускар соньсхвр кев. Тер дигн мана Тәрснә чидлн, аргь-күчн бәлж йов-хиг шинәс герчлж бәәнә, социалистическ экономикин болн советск олт-амтнә бәәдл-джиргьлин кирцән итклтә кевәр уралан йовдж йовхн медгдждәнә.

Советск Союзин дотр-дундин бәәдлн болн тер мет нарт делкә дунд эзджәх ормнә зогслтан угагьар батрад йовна. Мана парть болн правительств нарт делкән бәәдлнә татг-күчр болдгинь уурулхар, делкән цуг олт-амтнә ин-ни-цнъгьү кевәр бәәхич тәлә цурхлан угагьар ноолдч йовна. СССР-н газдин керг-тәрин политикиг, тәвкнүн бәәц-хәхәр седухәд цуг олт-амтн халунар күндлж, дөнъндч йовцхана. Эдид болхла мана орн-нутг тәвкнүн бәәлгьнә болн прогрессин эркн чидлн болджана.

Партин ни-негн эвдршго

Коммунистическ паргин йоста ленинск, олт-амтнә ухан-седклиә ирлцджәх политикн цуг делгу күцвртә болдж, капиталистическ систем-лә тәвкнүн дбрлә келгьндн, олт-амтнә бәәдл-джиргьлин кирцән бәлгьндн диилвр тетглж бәәнә. Эн тоот диилвр парть күцдч йовхин учрн парть ин-ни-цнъгьү, негн болдгтн, ленинск сургьмджда ирлцдч эс бәәдг догматизм болн начетничеств гаргьдг улсла, олт-амтнәс, эднә бәәдл-джиргь-ләс хагьдч одсн йовдл үзүлдг улсла мәнъкин ноол-да кедж йовснд бәәнә. Ленинск хаалгәр йовдж йов-хасн, ленинизмәр заавр авч XX-ч хургин гаргьсн, мана парть збшәрсн деерән нарт-делкән коммунистическ джисән збгә гисн, партин гол татасиг күцәдч йовхасн хаджилгьхәр седлгьнд парть күчтә хәрү бгнә.

КПСС-н ЦК июльск Пленум, Маленковин, Кагановичин, Молотовин антипартийн багиг илткәд, кү-цокдч тарав. Эди партин болн государствени гардврик эздж авад, партин политикиг оньгдарулхар йовсн. Партин болн орн-нутгин джиргьләс салцхасн, коммунизм тосхлгьнә теорий болн кәдлмшин халхар догматизм гаргьцхадг улс теди болджана. Эн багд орлцдч йовцхасн улс

(Чилгьн 3-ч халхд).

залврн бмәс троцкистр, зиновьевцир, бухаринцир болн нань чигн капитулянтир чаньгь буршулгь кецхәдч, олт-амтнә уудәгч күчинь эс иткдгән үзүлцхәсн. Эн оппортунист-риг цугтагьинь хамхлдж тарагьад, алдр ленинск тугиг парть харсдч чадсн болдг. Бийән ленинск хаалгьс хаджилгьхәр седцхәдг улсла парть ода чигн аврлт угагьар ноолда кенә.

Мана олт-амтнә дбчн джилн эргид йовдж давсн хаалгьн—алдр ноолдана болн диилврн хаалгь болджана. Ард хоцрдж үлдсн орн-нутгт, дакад болхла дәәгьәр хамхлдж эвдр-снә хәбт бийдн болн капиталистическ орн-нутгуд дурго болджахан үзүлдж, эргүлдж бүслдч бәәсн цагт, социализм тосхнә гисн гиисн керг бәәсн биш.

Хаана Арәсән эдл-ахунь бдгә цагин производствин машингьәр Англь-дорхн дбрн холван муугьар, Германияд-дорхн тавн холван муугьар, Америкд-дорхн арн холван муугьар тетглгьтә бәәсн. Промышленн производствин кемджәгьәр болхла Арәсә США-сар-вн дбрн холван, Германияс зургьан холван, Англьс дбрн дундур холван ард үлдсн бәәсн.

Болв Советин йосн тогтснә түрүн бдрмүдтн бичсн "Мана эн бдрмүдин ах тәрн" гидг статьядан В. И. Ленин, Коммунистическ партин эркән уга күцәхәр бәәх тәринь заахларн "Арәсә урдк цагт угатә, чидл-күчн уга бәәдгинь уурулад, агьу күчтә болн элвг-байн кехиг ягьад болв чигн күцх бидн" гидж ишдч бичсн юмн.

Эдл-ахугьарн ард хоцрлж үлдсн Арәсәг бмн нүүрт гарч йовх социалистическ орн-нутгт хуврулхин туск научн зура Ленин ухалдж, тоолдж гаргьсн. Эн зурань орн-нутгиг ин-

металл гаргьлгьар болхла—180. холван. Орн-нутгт электрификац келгьәр агьу ик диилвр бәргдв. Советин йоснә джилмүдин эргид электро-энерг гаргьлгьн зун холван бәв.

Мана Тәрснә бәәдлнә тань-гшго кевәр хуврв. Энүнә хамгин хол гисн шугьусдн чигн күчтә ик индустриальн рай-од гарв. Улгүринь келхд, Сибирь явад хәләй. Урд цагт энүнд промышленность шинкән эклдж йовсн болхла, ода Красноярск крайд бәәх күнд промышленностин гаргьдг эд-таврин кемджәнә революцин бмн цагла дүнъцүл-хлә 131 холван, Новосибирск областд—384 холван бәсн бәәнә. Сибирин болн Дальн Востокин райодар Октябрьск революцин урдк цагт хар металлург тәрүц уга бәәсн болхла, 1956 джилд энд 4,5 сай шаху тонн болд-цб кедж гаргьгдсн, эннә болхла урдн цуг хаана Арәсәд гаргьл болд-цббгьәс ик болв.

Эврәнн келсн үгмүдинн негдн Ленин "Талин государствиг кәддч күцәд давдч гарлгьинг бидн теднә сананд оршго кевәр хурдар кедж чадх бидн"—гидж келсн болдг. Ленинә эн бмнәсн таадж медсн ода күцдч йовна. Мана промышленностин уралан бәлж-бәргдлгьнә капиталистическ ах орн-нутгудт кедд-глә дүнъцүлхлә, тавн-долан холван хурдар болдж йовна. Улгүринь келхд, тавдч тавн джилн зура күцәлгьнә ашдн СССР-т болд-цб гаргьлгьн 18 сай тонн бәсн. Им тоота бәлгь күцхин кергт, Англь 63 джилд күләсн. Экономическ бәлтәрн СССР кесг капиталистическ государствиг ардан үлдәкчсн болдг, промышленн производствин кирцәгьәрн болхла нарт делкәд хойр-дгч орн-нутг болдж орм эзд-жәнә.

гиг гуунар йилгьдч медлж авад, олт-амтнә дамшт болн седвәринь түшәд, кәдлмшин хуучрсн янзе болн эв-аргьинг збргтәгьәр хамхлад, керг уга болсн, цагн давсн тоотиг хооран хаяд, болзгасн давулго күцәдч збгә тәрмүдин ЦК тәвнә.

КПСС-н ЦК-н седвәрәр промышленностиг гардлгьн унъ-джитхәрн оньгдарулгдч, энүг гардлгьнд шин, сән янзе олзлгдч кеддч бәәнә. Эн онь-дарулгь келгьн, урдн олзгдәд уга агьу ик чидл-күчиг гаргьдч авч, эдл-ахун социалистическ системин агьу ик чинртә болдгинь сәәнәр олз-лгь бгчәхинь совнархозмүдин кәдлмшин түрүн бдрмүд үзүл-дждәнә.

Селәнә эдл-ахуг бәргдүлдж бәгхин тәлә КПСС-н ЦК суу-лин джилмүдт делгу ик кәд-лмш темдлдж күцәв. Тернә болхла селәнә эдл-ахун про-дукц гаргьхларн колхозник улс бийсдән олз-ору авдгинь икдүллгьн, колхозмүдт болн совхозмүдт зура келгьнә диг-дараг хуврулгьн, 35 сай даву гектар эмиг болн эмигисн газр хагьллгьн болн нань чигн.

Келдсн тоот, селәнә эдл-ахун күч-кәлчнрин шунлтинь бәдлүлдж, тодрха диилвэрмүд бгв. Нидн джил болхла мана орн-нутг урдн кезәд чигн авад уга ик буудә хурадж авб. 1955 джиллә дүнъцүлхлә, буудә белдлгьн нег сай пуд да-ву бгв. Селәнә эдл-ахун тә-лдан чгн культур хурадж авлгьн бас бәв. Малин тонь бәв, малас авдг эдл-уш икдв. Зуг ганчн джилн туршарт (1956 джилн июлин 1-шинәс авн 1957 джилн июлин 1-шин күртл) колхозмүдин болн совхозмүдин бод малин тонь 3 сай, гахасн—5 сай 300 миньгьн, хәд болн ямадн—4 сай 900 миньгьн толгьа бәв. Эн джилн түрүн брәлднә мах гаргь-лгьн 30 процент, ус саадж

Парти ленинск политикин диилвэрмүд

(Чилгч. Эклцнь 2-ч халх.)
 орн-нутгт гарчах шин йовдл-
 баалиг, советск улсин шун-
 мгаа агъу икәр бсиг үзл-
 хал уга, кдлмшин хуучрн
 янзс болн эв-аргъиг бәәл-
 гәәд бәәхмн гидж зүткцхәв.
 КПСС-н XX-ч хургин шиид-
 врмүдәс иштәггәр кегдлж
 йовх кдлмшиг эдн бурушул-
 цхав.

Эн антипартийн баг парти
 өмнәс ноолда келггндн фрак-
 циюнн эв-аргъар, нуувчинәр
 партин ни-ниицнэгъу, эвд-
 хәр йовсмн. Ленинск зааврла
 ирлцлж эс бәәхин учрар
 КПСС-н ЦК-н Пленум нег дуу-
 гъар Маленковин, Каганови-

чин, Молотовин болн теднлә
 негдсн Шепиловин антипар-
 тийн фракционн багиг буру-
 шагъад, чангъг гидг цоклгъ
 бгв.

Парть буклдан, советск
 оли-әмтн цугтан КПСС-н
 ЦК-н июньск Пленумин шиид-
 вриг збвшәрв. Партин ни-ни-
 цнэгъу бәәдгсн, XX-ч хургин
 темдгсн партин политикин
 гол татасна өмнәс гаран
 бргхәр седцхәсн фракционер
 улс чангъг гидг хәрү авц-
 хав. Эн тоот цугтан комму-
 низм тосхлгнур ленинск
 хаалгъар диилвртәггәр уралан
 йовхиг манд бгх.

Е. КУСКОВ.

ЗУРГТ: Элет балгсна темснә модна эк ургъадг совхозин агроном,
 кралин болн Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд орлцсн Мария Сергеевна
 Рыбина (дуикн) мод хәләдг улс темснә мод ягъдг ургъа-
 хин туск заавр бгчәнә. Астахова Раисин фото.

21 минггн мод энн тәрдж ургъагдад, әмтнд хулдгдв

Элет балгсна зер-земшин
 сад тәрлгнә совхоз темснә
 мд тәрдж, модна үндс тарха-
 лгъар му биш кдлмш кедж
 йовна. Джил болгн 40 минг-
 гн үндс колхозмудар, совхоз-
 мудар болн балгсна куч-көл-
 счнр заагт тархагна.

1957 джилд совхоз 2 гектар
 газрт зер-земшин мод, 7,5
 гектар газрт виноград тәрдж,
 гектар болгнәс 18 минггн
 модна үндс авх зурата бәәсмн.
 Тер зурагъан кұцәхин эрд
 баахн наста агроном Рыбина
 Мария Сергеевна чидл кұчән
 нбл уга, кеджәх кдлмштән
 зүткв. Мария Сергеевнан тод-
 рха сән кдлмшин ашд гектар
 болгнәс 21 минггн модна
 үндс авгдв. Агроном ур М.
 С. Рыбина, нидн джил Цуг-
 союзин селәнә эдл-ахун гәә-
 хүлд орлцсн.

Е. К. Моргунова болн В. В.
 Рыбалкина 9 джилин уг-тур-
 шарт кдллж, совхозин сад
 хәләджәнә. Эднә гарас кол-
 хозмуд, совхозмуд болн бал-
 гсна куч-көлсчнр кесг минг-
 гн модна эк авч суулгъцхав.
 Эн кдлчнр хәләджәх моддан
 цаглань услдж, хаджуднь
 ургъсн өвсинь таслдж, бдрә
 норман 130 процент кұцәнә.
 Узмдгтә сәәнәр кесг джилин

0:9 тоотагъар шүүв

Июлин 28-д Элет балгсна
 стадионд Яшкулин футболн
 команд Элстин футболн ко-
 манлла дөрлдлж наадв. Эн
 наад гәәхкәр элвг 500 кун ирв.
 Яшкулин команд белдвр уга
 гилтәггәр наадв, нам зәрм наа-

эргцд кдлсн Еялокия Кар-
 повна болн Варвара Васильев-
 на хошад дакдж „Куч-көлснә
 медаләр“ ачигдсн деерән,
 Цугсоюзин селәнә эдл-ахун
 гәәхүлд одсмн.

Төрсн газртан ирсн А. Ур-
 хусова сад хәләдг асрлгнә
 кдлмшт бдрн кемджәггән
 140 процент кұцәдг улгүр
 үзүлдг йовна.

Дамшлтта дамг кдлмшчнр
 дахлдж сад асрлгнә эв-ар-
 гнн дасдж, 60 наста комму-
 нист Намра Бадм гидг бгн
 бдрн кдлмшин кемджәггән
 150—160 процент кұрглж кұ-
 цәнә.

Ф.Г. Щедровин гардврт 1-ч
 номертә дундин школин 8—10
 классин сургүльчнр совхозин
 сад асрлж услдж, өвсинь
 түүдж цеврлггнд ик гидгәр
 дөнггән кұргцхәв. Эн джилд
 сән ургъц авлггнд чидлән
 әрвлл уга кдлсн 1-ч номертә
 школин сургүльчнрт болн
 багшнрт совхозин дирекц
 ханлтан бгв.

Совхозин кдлчнр болн
 специалистнр Алдр Октябрьск
 социалистическ революцин
 40-ч бдн куртл зурагъан кұ-
 цәхәр зүткдг бәәцхәнә.

РАИСА АСТАХОВА.

дачнрн әнд-тендәс дуудж
 авгдлж. Тер учрар Яшкулин
 наадачнр сән-сәәхн наад үзү-
 лдж чадсн уга.

Наадиг ик тоотагъар 0:9
 Элстин наадачнр шүүв.

ДЕРСАН.

Дордж Манц голин кдвә
 кдбггәд „Черноземельск“
 гидг совхозин газрнә налана.
 Тегәд чигн эн газр талдан
 газрас, хдн мал бсгхд болн
 джилин туршар хәрүлхд йир
 сән. Партийн организаци д-
 рекц хойр тер тоотиг тоо-
 лад, дөрхн джилмүдин эргцд
 хдбнә тоог 60 мингг кұргәд,
 ноосна гарциг хойр холвх,
 55 минггн сән тохмта хур-
 гәд бсгәд, Ставрополн болн
 талдан чигн областин колхоз-
 мудт, совхозмудт хулдх зура
 темдглв. Совхозин куч-көлс-
 чнр цугъар эн шиидвриг
 гаасдж дөнгнв.

Торгн нооста хдбдиг улм
 икәр бсгхин туск дөрлдәнд
 седвәрч болад, коммунистнр,
 специалистнрлә, хдбчнрлә болн
 механизатормудла хамдан,
 зурсн зурагъан кұцәхин төлә
 йир икәр шундж бәәцхәнә.
 Меринос хдбдин тонь бсджәнә,
 олз-орунь бас бсдж бәәнә.
 А. Суховерин, П. Павленко,
 И. Шейкина, Н. Охмат болн
 нань чигн хдбчрин бригадс,
 зун хдбнәс 127—140 хургъдав.
 Хдбдәс ноос киргъдг авлгн
 збвәр бсв. Арон Байгазиев
 гидг ах хдбчин бригадт хдн
 болгнәс 7.2 килограмм тор-
 гн ноос киргъдг авб. Тер

тоот кдлмшт коммунистнр—
 фермин толгачнр уурмүд
 Деревянко, Береговой, Маши-
 нцев ик дөн-нөкл болцхав.

Хдн малиг цугтнә гару уга-
 гъар халгълад, идх хотинь бо-
 лн үвләх хаша-хаацнн дула-
 лхд парторганизац маласрдж-
 бсгг улсин кучиг залдж бәә-
 нә. Совхозд хдн малин белтиг
 хурдулхар, хдбдин ик зуу-
 гннн эрт үвләр хургүлүлсн
 ик дөнггән кұргх. Эн джил
 фермин толгачнр, специали-
 стнр, тер ик кергас әл уга

Элет келджәнә

—Эн июль сарин 25 бдр би
 йир икәр байрлв,—гидж пен-
 сионерка Ульяна Сарановна
 Шалхакова келджәнә.

—Хальмг танггчнн радио-
 вешәнә редакц бурдкәнә ги-
 си зәнгг сонъслав. Болв кезә,
 әлк бдр эклдж кдлхнн мед-
 джәсн угав. Танггчнн испол-
 комин герин бдгүр йовдг йо-
 вад, гентки „Элет келджәнә“
 гиси урдн тангг диктор Хо-
 ниновин дун сонъсглад одв.
 Лавта хальмг радио эклдж
 келджәнә билтәл гилж санад,
 үкс гиггәд, деегшән, 4-ч эта-
 жур гарч ирхләм, переселен-
 ческ правленә конторт әмти
 дүүрәд суучксн, хальмг ради-
 огъар келджәсиг сонъсдадж.
 Би бас суугъад, тер улсла
 хамдан, сүл кұрглнә, оныган
 бгәд сонъсв.

Кесгәс нааран сонъсглад
 уга хальмг сүл зәнгг болн
 урн үг эврәнн келәр сонъсх-
 ла, нег улү, мана танггчнн
 нер гарсн артистк Улан Бар-
 баевна Лиджиева дуулсн ду
 сонъсхла, маш ик байр болв.

Дуунр, кеджәсн кдлмшн
 йовудта болтә, тәдн сәәнәр
 кдләд, маниг сергәгәд бәәх-
 ләти, бидн кбшрсән мартад,
 байрлад бәәхвдн,—гидж келәд
 ур Шалхакова үгән төгскәв.
 Б. САНЖАРЫКОВ.
 Бичдг авсн.

Партийн төрмүд

Торгн нооста хөөдин өслтин төлә коммунистнрин килмдж

кұцәдг бәәнә. Увләр хд ху-
 ргүлүлхин төлә гидж хаджу-
 ташугъар бәәх МЖС-н меха-
 низатормудин дөнггәр дулан
 хаша-хаацс бәрдж бәәнәвдн.
 Эн зун 17 хаша бәргдлж,
 әдллггнд бггдхмн.

КПСС-н член И. С. Маши-
 нцевин гардждак 3-ч ферм
 мал үвлзүлггнд белдврн
 кдлмшиг шунмгаа кевәр
 келджәнә. Шунмгаа сәәнәр
 кдллг улсин дөнггәр шин
 хаша-хаацс бәрдж, хуучннн
 ясхиг чигн, өвс хадлгъ чигн
 сән кевәр кұцәджәнә. Увлән
 малд бгх 10 минггн центнер
 өвсн белдлв. Малин өслт
 гол йилггч төрнә—малин хо-
 тин көрнәг белдлгн мдн. Ов-
 си хәтәр болхла малас гарлг
 эдл-уш тату болна, мал гару-
 та чигн болна. Тегәд чигн
 партийн организаци өвс хура-
 лгнә төрт тасрхан уга онь-
 ган бгнә. Овсиг малдан
 кұрм элвгәр белдлж авхин
 төләд механизатормуд хоорнд
 дөрлдән делгрүлдж келджәнә.
 Овс халлгнл коммунистнр
 үлгүр үзүлдг кдллж йови-
 хана. КПСС-н членә канди-
 дат, тракторист, Свиридов
 өвс овалдр машиггән айта
 кевәр эллдж, ик кдлмш кев.
 КПСС-н член Кушар Ерму-
 ханов өвс цуглүлггнд зу-
 рагъан давулдг кұцәнә. Сов-
 хозин ах механик, партин чле-
 нә кандидат ур Благовестный
 өвс хадлгнә агрегатс кдллдж
 йовх улст цаглань дөн-сел-
 вгән бгнә.

Партийн хургт болн бюрон
 заседәнәд, өвс хадж-хуралгнә
 на туск төр дару-дарунь тәвдж
 күүндгнә. Гаргсн шиидврн
 тер дарунь кұцәдгнә. Шидр
 негдгч фермд хадкксн өвсән
 кұцәдг цуглүлдж хурадж авч

чадлго бәäv. Партийн орга-
 низаци тер тускар күүндвр
 кеггәд, негдгч фермүр әмт
 немдж йовулв. Дакад болхла,
 өвс хурадг техникнн кдлм-
 шиг ик гидгәр шиндлдж
 ясрулв. Коммунист ур Свири-
 довин седвәрәр, өвс хуралгн
 сугкин туршар гилтә кегд-
 жәв.

Тосхлгнә болн өвс хадж-
 хурадг бригадин дөрлдәнә
 ашнә цаг-цагтан совхозд диглг-
 ләд, тер ашд нерәдсн туснн
 бюллетеньс гаргггднә. Тим
 бюллетень гархла совхозин
 кдлмшчнрт ямаран бригад,
 әлк тракторист ягъдг, ямаран
 эвәр сән узмдкс кұцсинь ком-
 мунистнр дәәлггдг бгнә. Нег
 цагт өвс хадлгнл ур Конни-
 ковин бригад турүн болдж
 гарв. Кдлмшин аш диглгн
 деер бидн кинән кевәр тер
 бригадин кдлмшинн шиндл-
 ләд, учр-утхинь медәд, цуг
 механизатормудт цәәлггдг
 келдг бгвдн. Туунә дөнггәр,
 кдлмш кұцәлгнн икәр бсәд,
 өвс хадлгнн түргдв. Улгуринь
 келхлә, Чернов, Абрамов, Кон-
 даков гидг уурмүдин бригадс
 зурагъан давулад 120—130 про-
 цент кұцәцхәв.

Мана өмн ода бийнә даш-
 ката кдлмш йир элвг. Болв
 бидн тер тоотиг дигләд, зурсн
 зурагъан цагтнн кұцәцхвдн.

Совхозин коммунистнр,
 кдлмшчнр цугъар чидлән
 негдүләд, хдн малдан сән ду-
 лан хаша-хаацс белдлж, элвг
 кұрх өвсинь белдхәр чидлән
 әрвллго кдллцхәнн лавта.

И. ЕРЕМЕНКО.

Хальмг танггчнн „Чернозе-
 мельский“ совхозин партийн
 организацин сегләтр.
 („Ставропольская правда“—
 газетәс).

САН РАССКАЗМУД, ОЧЕРКС, ШҮЛГҮДИН

Конкурс

Иим мбрә тогтагдв:

1. Рассказд:

Нег негдгч мбрә—1000 арслн;

Хойр хойрдгч мбрәс—550-д арслн.

Нег гурвдгч мбрә—300 арслн;

2. Очеркд:

Нег негдгч мбрә—900 арслн;

Хойр хойрдгч мбрәс—500-д арслн;

Нег гурвдгч мбрә—300 арслн;

3. Шулгудт:

Нег негдгч мбрә—600 арслн;

Нег хойрдгч мбрә—450 арслн;

Нег гурвдгч мбрә—250 арслн.

Жюри сән гидж темдгсн
 рассказмуд, очеркс, шулгуд
 „Советская Калмыкия“ болн
 „Хальмг унн“ газетмүдт барлг-
 дхмн.

Конкурст илгәсн материалму-
 дан редакцин хайгар „Конку-
 рсд“ гиси темдгтәггәр илгәтн.

Конкурсн жюри.

Олна келдг цецн билгин уурхан санъ

Олн амтнā алдр-бат киш-гнъ- куунā келн! Куунā келнд кесг минъгн джилд хамцад, цуглрад, мөнъкин батра бāддж, куунā санан-седклин, дас-хмджин алдршо кōрнъгнъ бōрднā. Тегād чигн келн-амтнā уханъ, тууджнъ, олна йос-на бāрц, бāдл-хāлāцнъ ним ик чидлтāгъār, ним олн зусн авц-тагъār тууджд ордг кевтā.

Мергн, хурц-хурдн орс келн цугъарагъаснъ улгүрār байн. Иим улгүрмүд минъгн, кесг олн минъгн. Улгүрмүд джив-рār ниссн мет зун лжилин эргцās, зун джилин эргц кūr-тл, тохмас тохм кūrтл нисдж бууна. Эн дживртā олн амтнā келдг цецн билгин уурхан санъ-гин нисдж күрх кемджāн уга хол газрин үзгнъ үзгдхш.

Улгүрмүдиг бōрдāsн цагин эргцн тал-талдан. Кумн-амтнн бāддлин олн-зусн янзиг герās мет тодлулджах цецн билгүд хардж-хāлāдж болшго олн зү-сн. Йорал уга бмнк хол цагас тер цагин ухан-серлин кōр-нъгās болн джиргълин бāдл-лās, кумн-амтнā байр болн зов-лнъ, инāдн болн нүлмсн, дурн болн бшāн, сүзг болн сүзгāн геелгн, үнн болн худл, сāн седкл болн мек, кōдлмшт дур-лгн болн залхурлгн, ун-тā сāахн болн кезāнъх хуучна му занъ-бāрц ода мана цагт ирдж медүлгдсн болдг.

Советск кун, орс келн-амтнā улгүрмүдās бнъгрсн муу-

Урн угин литературин государ-ственн издательств В. Далнн Орс олн-амтнā улгүрмүд гилд хура-нъгъу барлдж гаргъв.

Нерн гарсн номт, диалекто-лог, этнограф, писатель, āвртā „Великорусск келнā толковнй сло-варь“ гаргъсн В. Даль, эврāннā далн насна туршд мана орн-нутгин кесг балгъсудд тōгāлāд, 30 минъгъ гар улгүрмүд, мерги үгмүд цуг-лулдж авсн болдг. Теднā ик-зунъ ода бийн мана бōгā цагт сāāлār олзгдлг мбн.

Дегтр М. А. Шолоховин нүр үг-тāгъār гарв. Эн нүр үгиг дора барлджанавдн.

гннъ хаяд, шин делкā тогтал-гнд бийдāн сāн кергтāгъвнъ авхмн.

Улгүрмүдин голд орсн иим мана патриотическ бахмдж кезā чигн унтршго: „Орсин газрар ордж ирчкād хārу цу-хрв“, „Гарсн газрасн үктлāн бичā хагъц“, „Чик кергин тōлā зōрмгār зогс“.

Цецн олн-амтнā ардас ладж, советск кун (улгүр үг тал кецāнā гидж келх!).

„Цагъан гар кōдлмшāн күү-гъār келгүлхд дуртā“, „Чид-лāн медлго биилār бичā брг“, „Куунā нургн деерк ацан ги-игн болдж медгдлг“, „Куунā кōдлмш гāāхдж цадхлнъ болдг уга“, „Часар оратлгниг джилār күцлг“, „Уг сумна үзүр биш, болв шавтана“.

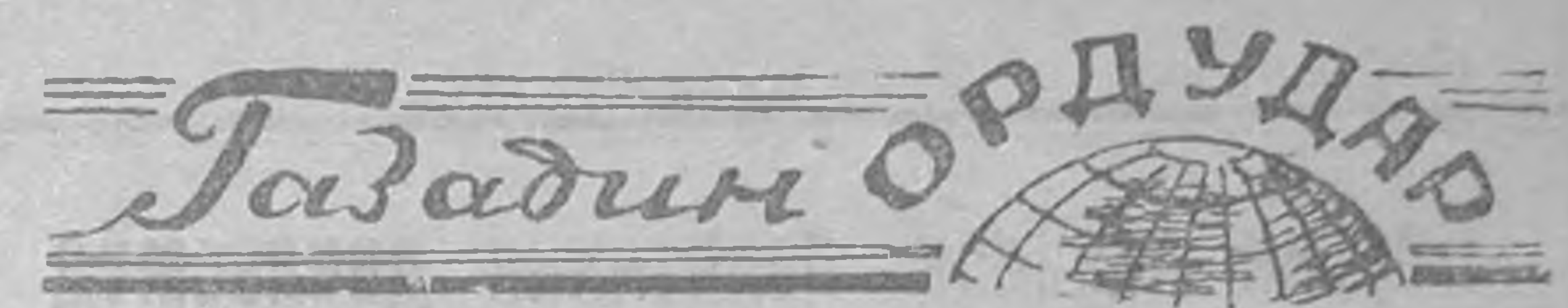
Болв улгүрмүдт келгдджāх, келн амтн хоорнд хов цацл-гн, кү мухлаллгн, күүкд кү даджрлгн, бурхн-шаджна ке-

рг уга авъясмуд, олн амтнā цецн билгин уурхан санъгин голннъ эс үзүлджāsн тоот эднд кецāджāsн классин унъг-тохмин болн бурхн-шад-жна мухла, бōгā цагин куунд зокал уга, бус. Олн амтн дегд сāāхнār, эврāннъ мерги болн наад бāрлгъārн шавтах зāрм-дāн гавшун, шувтр үгмүдār мухлан бмнās босдг бāāsн мбн: „Угатā байниг бōдмгār эс тетгхлā, байн мōнъгāн мерх бāās мн“, „Маанъ умшдж олз уга“, „Буудāг ковнъгтнъ макт, байниг үкārтнъ макт“.

Дакад бнъгрсн цаг олн амтнд, теднā чик бāддлинъ онъ-дарулад, кесг худл-хуурмг, куунā чирā хāлāдг, нанъ чигн олн му-бус авъясмуд дасхал бāāsн, куунā сāн-сāāхн седкл эвдх тоот ода бийнъ улгүрмүдт келгдлг бāāнā. Цуг эн тоот, ода мана бōмārāн йовгч джиргъ-лār кōбгдлж гарад, шин бāдл-джиргъл гаргъдж, мана советск социалистическ дасхмдж, теднā ормд батрджана.

Ингād куунā то уга олн тохмин ноолдан болн авъясмуд зогсл уга угъагдад, зāрмдāн товчлгадад, улгүрмүдār тарал йовна.

Диалектолог болн бичāч В.И. Далнн кесг джилмүдин эргцд цуглулдж авсн улгүр-мүд барлдж гаргългн, мана тōрснн культуриг болн мана алдр күчтā кел дасхд āвртā ик дōнъ болх.

Ядерн селм сōрлгъ уурулхиг Англин олн-амтн некджāнā

Ядерн селмиг сōрлгъ кедж хāлāлгъиг уурулхми гисн бргн ик джисāн Англъд болад бāā-нā. „Ядерн селмиг сōрлгъ кедж хāлāлгъиг уурулхин тō-лā нослдлгъна национальн совет“ олн-амтн тал кесн дуу-двртан ингдж бичджāнā: „Дел-кāн олн-амтнā эрүл-менд бāāлгъинъ болн дāн-даджг уга-гъār тōвшун бāāх тōринъ кун-длг улс цугтан“, атомн болн водородн бомбсиг сōрлгъ кедж хāлāлгъинъ уурулхми гидж нек-цхāтн. Орн-нутгин общест-венн болн политическ органи-зацсд цугтадн эн совет дуу-двр илгāв, терүндāн английск

правительствās ядерн селмиг сōрлгъ кедж хāлāлгиг уурул-хин тускар делгү нарт-делкāн зōвшāл күцхин кергт уралан ишкдл кедж зүтктхā гидж нехвр кехми гидж дуудджана. Ядерн селмиг сōрдж хāлāд-гиг уурулхин тōлā болджах ноолданд Англин научн обще-ственностин амтс шумгъа ке-вār орлцдж йовна. Лидсин университетин 134 преподава-тель болн профессор улс, ан-глийск правительств ядерн селмиг сōрлгъ келгниг уурул-хин тускар талин орн-нутгуд-ла зōвшāл кетхā гидж гаргъсн петиц дор гаран тāvцхāдж.

Ядерн селм сōрлгъ уурулхиг американск гүн сургъульта улс некджāнā

Ассоиэйтед прессин сонъ-схврар болхла, американск гүн сургъульта улсин федерац-ин Лос-Аламосск ницāнд ор-цхадг американск 50 гүн сур-гъульта улс (Лос-Аламосс

гисн США-н атомн производ-ствин нег хотл газрн) прези-дент Эйзенхауэрт бичг илгāsн, ядерн селмиг сōрлгъ кедгāн уурхми гидж терүндāн бич-цхāдж.

Алжирт болджах гүдджермг дāйлдāн

Францин барт бичгдлжāхār болхла, Алжирт кудр-чанъг дāйлдāн бола джигн. Батна балгъснас зун-бмн үзгтнъ 50 километр газрт французск цер-гин болн алжирск келн-амтнā сулдхврин āārмин хоорнд кесг часин туршарт дāйлдāн болв. Йосна сонъсхврар болхла, ад-жирцнр дундас 80 кун алгддж.

Французмуд дунд кедү гару гарснъ заагдджахми уга. Орн-нутгин талдан газрму-дар чигн дāйлдāн болад йов-дг зāнъгтā. Константин гидг департаментд французск дāāнā машин мин дāvрād хамхрдж, деернъ йовсн салдсмуд цугтүр-үкцхāдж.

Редакци ирсн бичгүдās

Автобусмудиг элвāх кергтā

Элст балгъсн деер үлд кōдлджāх улсин икнъкнъ се-лāнд пāтрлцхāнā. Эднā кōдл-мштāн күрх кōлгнъ автобус болна. Автобус олн кōдлāчн-риг цагланъ кōдлмштнъ кūr-гдж чадджахш. Автотранспор-тин контор олн кōдлāчнриг автобусар зōбдгиг тетгхиг—кергтā тōрт тоолджахш. Элстд район бāāsн цагт, урднъ хойр автобус балгъсн-селāн хоорнд йовдг бāāsн, ода чигн тер кевārн хойр автобус йова. Зāрмдāн негхн чигн болдж одна. Хойр автобус олн кōдлāчнриг зōблгъ тетгдж чадджахш. Нег улү брүгъār, амтн кōдлмштāн олдг, үдлā хотдан гардг болн асхн кōдл-мшāsн герүри хāрдг цагла түрү гарна. Эн цагмудт ав-

тобус хātār гүүдг учрар, олн амтн хара зōнъгдāн унтā ца-ган урāнā. Автобус ирхиг брāl часас үлү күлāгднā. Күлāsнā хōбт бийд ирсн ав-тобус амтār дүүрнъ болад, зогсх зōвтā газртан зогсл уга чигн давал йовдж одна. Нам зāрмдāн автобусд зā бāāsн бийнъ, кондуктор, торл уга йов“ гигād шоферт закчкна. Автобус күлāджāsн улс аргън уга болад, 3—4 километр газрт йовгъār йовихах зōвтā болна.

Дакад болхла автобусин кондуктормуд талин хаджгър йовлмуд чигн гаргъна. Авто-бусд суусн кун билет авхар арслнъ эс гидж гурвн арслнъ бгхлā, уурмг мōнъг ас гидж келнā, тернъ уга болхла, бсн бүкл мōнъгиг авад, хойр би-

летин мōнъг бāрдж авад, хā-рүгннъ бгнā, эн бас нег бу-ру йовлл.

Автобус селāнās ирх бол-гн, АТК-и бōр ирдж зогсх-ларн багъ гихдāн 5 минутд зогсна. Ингдж удан маши бāрлгн хаджгър.

Манагъār болхла АТК-н гарлачнр эн тōрт енъган бгх зōвтā. Орүн 7 часас 9 час кūrтл, удлā 12—2, асхн 5—7 часин хоорнд багъ гихдāн 3—4 автобус йовулх кергтā. АТК-н бōр автобусин зогслгниг хасх кергтā, эн тōлāд билет темдглл-гниг конторас кун гарч тосад темдглллā сāн болхмн. Дакад кондуктормуд дунд кедг сур-гъмджин -цāāлгъврин кōдлм-шиг йсрулхмн.

Д. САНГАДЖИЕВ.

АРАВИЙИН БАРУН-ОМН ЗАХД БОЛДЖАХ УЎЛДВРМҮД

Бейрут балгъснас „Ас-сна-са“ гидг газет, английск дāāнā самолетсд Назва нертā районд бомб хайлгъ эклв гидж сонъ-схджана. Эн райог Омана тохмта улс бослгъ кегъад сулд-хддж гартан орулдж авсн. Английск самолетс шатадг бомбс хайдг джигн.

гāгдлж бāāнā гидж газет сонъ-схв.

Лондонас, Франс-прессин агентствин корреспондент, Ома-на хотл балгъсн Назван эрнд 100 миль газрт английск дāāнā самолетс листовк хайцхадж терүндāн, кеджāх бослгъан зогсатн, эс гидж тōрүц „чилā-чкхвдн“ гидж āāлгъснъ сонъ-схджана.

Омана тохмин улсин сулдх-врин тōлā бослгъ кесинъ Кув-ейтāн меджā кūrтл олн-амтн дōнънджāнā гидж газет заалж бичджāнā. Бахрейин деер ик уумāн болджахинъ газет бичв.

Ирак болн Кенияс английск цергүд Оман тал хурдар ил-

США-д негр улсиг даджрлгн

Юнайтед Прессин зāнъглл-гъār болхла, одахн шидр Грин-вилид (южная Каролина штатд) расистрин баг улс негр-фер-мер Круэллā куунā герин ууд-инъ хамхлдж орад, энүг икār гүвдлж. Круэллин күүкд куу-

гннъ эдн буладжавад йовдж олцхадж. Круэлл ода больницд кевтдг джигн. Агентствин зāнъгллгъār болхла, Круэллиг нигдг гүв-дгин учрнъ эн цагъан улсла үр-инъгинār бāāsн болджана.

Западн Германā йосдин гаргъджах буру йовдлмуд

АДН гидг агентствин зāнъ-гллгъār болхла, Москва ордж фестивалд йовх западногер-манск багъчудин делегациг Германск Федеративн Респуб-ликин йосн бāрдж зогсахар седжāнā. Германск Федера-тивн Республн болн Германск Демократическ Республн хой-ран хоорндк демаркационн меджād Хмельштедтāн бōр За-

падн Германās Москва ордж йовсн багъчудт Западн Гер-манā меджāн харулин йосн саалтг болв. Меджāн хару-лин чиновникүд багъчудиг вагонас буулгъдж гаргъв. Эн йосна гаргъджах буру-бусхл йовдлмудин бмнās деле-гацин чледүд бурушалгъ герчлв.

Цаг зуурин редактор С. КАЛЯЕВ.

УРШГТА ТУУЛА

Хōкрлгн

Анъгуд олар цуглрад Аав-ээджиннъ зокалар Джилд нег уктдг Джиргълāн кех болна.

Зерглād суулдсн дотрас Занас кундтāн уга, Заагъад келсн селвгнъ Закрмджта болн сургъмджта.

„Кезāнā келсн угиг Кентн болвчн товчлтн. Кун ахта, левл захтаг Кезā чигн меддж йовтн“.

Тиигдж келād барс Туулад докъя бгнā. —Захан шилтā āркās Занд ке,—гинā.

Āркинъ зан авад Арүн йōрālāн тāvнā, Омн кōлāн дурāl Обдāн цацл цацна.

—Кезāчн цугъār хурдж Кōгшдāн тевчн, кундлдж,

Думбр йовтн,—гидж Дуунрāн зан йōрāнā.

Шилās бишнъкāн āрк, Шидрдсн хамган эвднā —Сонъстн, багъчуд!—гидж Селвгāн барс бгнā.

Сбōни брāl давад, Соктунъ элвād ирнā. Сāн таарта сүүрās, Стол цокдгнъ икднā.

Негнъ биилхāн хāāнā, Наадкснъ дуулх болна. Зан барс хойр Зовлнъ-джиргълāн күүнднā.

Туула шал сокту, Темтрād тулдж ишкнā. Тудухиās журлдж ирād Ташад барсиг авна.

—Барс! Туула аргътаг Басл чигн сонъслч! Бийдāн зōв чидлтāг Бийārн медвч!—гинā.

Чамаг, туула, „чидлтāг“ Чонин бийнъ меднā, „Чиргичн“ кендāн келхв—гигād Чирмдж араг хōкрлнā.

Эн хурсн анъгуд Элкāн авч инāнā, Түрүн деедж ууснла Туула бāрлднāв гинā.

Заянъ номгн анъ Зан кūrджннāд инāнā. Халаж одсн туула Ханцан шамлал гүүнā.

Уурта барс босад, Уршг татсн туулаг Чикнāsнъ бргдж бāāгъад Чичрүлдж газрт суулгъв.

* * *

Иим хōкрлгниг умшад Инāдār бичā тāйлтн, Учр-утхинъ медж Уршгта туулаг „таалтн“.

БЕМБИН Тимофей.